

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ELLİDOKUZUNCU SÛRE-İ CELÎLE
el-HAŞR SÛRE-İ CELÎLESİ
Medenî(; Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir.
24 âyet-i kerîmedir.

O Rahmân ve O Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

1- Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar Allâh için (tenzih ve) tesbihte bulunmuştur! (Mülk ve saltanatında eşsiz güce sahip olan) **Azîz de**, (hüküm ve kazasında son derece hikmet sahibi olan) **Hakîm de ancak O'dur!**

2- O'dur ancak O Zât ki; Ehl-i Kitapları olan o kâfir olmuş kimseleri (Arap yarım adasından Şam'a doğru) evvelki sürgün için yurtlarından çıkarmıştır.

(Ey Müslümanlar! Onların gücünü bildiğiniz için) **siz onların çıkacaklarını hiç zannetmemişiniz!** **Onlar da sanmışlardı ki; gerçekten kendilerinin Allâh'tan engelleri sadece kaleleridir!**

Derken Allâh(ın azabı olan korku ve sürgün zorunluluğu) **onlara hiç beklemedikleri bir taraftan gelmişti** (ki, reisleri Kâ'b ibni Eşrefin, sütkardeşi Muhammed ibni Mesleme eliyle öldürülmesi bunu başlatmıştı).

Böylece O, onların kalpleri içerisine şiddetli korkuyu atmıştı da, onlar evlerini (Müslümanlara kalmasın diye içeriden) **kendi elleriyle ve (dışarıdan) müminlerin elleriyle tahrip ediyorlardı.**

Artık ey basiretlere sahip olanlar! (Bunların başına geleni iyice düşünün de, söz bozmanın ve Allâh'tan gayrine güvenmenin sebebiyet vereceği tahribat hususunda) **hakıyla ibret alın!**

Bu sûre, bir Yahudi tâifesi olan Nadir oğulları hakkında inmiştir, şöyle ki; onlar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile; ne aleyhinde ne de lehinde olmayacaklarına dair antlaşma yapmışlardı. Bedir günü gelen galibiyet üzerine: "İşte Tevrât'ta vasedilen peygamber budur!" demişlerdi. Sonra Uhud gününün hezimetini üzerine şüpheye düşerek sözü bozdular. Reisleri Kâ'b ibni Eşref, kırk atıyla Mekke'ye giderek, Kâ'be'nin yanında Ebû Süfyan'la anlaşıp dönünce, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Muhammed ibni Mesleme'yi göndererek onu öldürttü. Sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ordusuyla birlikte onların kalesine varıp yirmi bir gece muhasara altına aldı ve harp sahası açmak, bir de onları iktisâden çökertmek için hurmalıklarının kesilmesini emretti. Allâh kalplerine korku salınca barış teklif ettiler. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ise her üç hâne halkının bir deve üzerine istedikleri kadar eşya yüklemeleri karşılığında sürgüne gönderilmelerinden başka bir şeye müsaade etmedi. Böylece asırlardır sürgün yüzü görmemiş bu boy, Şâm bölgesindeki Eriha ve Ezru'ât kasabalarına nefyedildiler. İşte o zaman yurtlarında duramayacaklarını anlayınca, terk-i diyar etmeden kendi elleriyle yıkabildikleri ni yıktılar, o sırada bir yandan da Müslümanlar savaş alanını genişletmek ve onları rezil etmek için kalenin dış kısmını tahrip ediyorlardı. Ehl-i Kitap için bu, Arap yarımadasından ilk sürgün oldu. İkinci sürgün ise Hazret-i Ömer devrinde Hayber'den Şam'a

sürülmeleridir. (Beyzâvi, Neseî. Hâzin)

3- Eğer Allâh onlar üzerine sürgünü yazmamış olsaydı, elbette onlara dünyada (Kureyza oğullarının başına gelen öldürülme ve esaret gibi başka vesilelerle de) azap edecekti. Zaten (kendisinden büyük bir azap olmayan) o (cehennem) ateşin(in) azabı âhirette onlara aittir!

4- (Habîbim!) İşte sana! Bu (kâfirlerin başına gelen hezîmet) şu sebeptir ki; gerçekten onlar Allâh'a ve Rasûlüne karşı gelmişlerdir.

Her kim Allâh'a muhalefet ederse, muhakkak ki Allâh, azabı pek şiddetli olan bir Zâttır.

5- O değerli hurma ağaçlarından hangilerini kestiyerseniz yahut onları kökleri üzerinde ayakta durur bir halde bıraktıysanız, (bunların hiçbirisi sizin kendi tasarrufunuzla değildir, bilakis) Allâh'ın izniyledir ve (O'nun taatından çıkmış olan) o fasıkları rezil etsin diyedir!

6- (Dünyada yaşamak sadece Rablerine iman eden ve O'na itaatte bulunanların hakkıdır, dolayısıyla kâfirler, dünyada haksız yere yaşamaktadır. İşte bu nedenle) Allâh'ın, onlardan Rasûlüne (harpsiz bir ganimet olarak) geri döndürmüş olduğu şey ki; (Nadîr oğullarının yurdu Medîne'ye iki mil kadar yakın olduğu için) siz ona karşı ne bir at, ne de binek bir deve koşturmamışsınızdır(, bilakis Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) dışında hepiniz yürümüşsünüzdür, demek ki siz onları harp yoluyla kazanmamışsınızdır); lâkin Allâh(ın değişmeyen kanunu şudur ki, O dâima) elçilerini diledikleri üzerine musallat etmektedir! (İşte Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i de bu Yahudilere musallat kılmış ve alışılmadık bir kolaylıkla onları mağlup etmiştir.)

Zaten Allâh her şey üzerine (hakkıyla gücü yeten bir) Kadîr'dir.

(Nitekim bazen görünen vasıtalarla, bazen de hiçbir vasıta olmaksızın hikmeti gereği dilediğini yapar. Dolayısıyla zahmet çekmeden kazandığınız Benî Nadîr mallarında sizin ganimet olarak bir hakkınız bulunmamaktadır, bu yüzden Allâh onun tamamını peygamberine tahsis etmiştir, artık o onları dilediği şekilde dağıtır.)

7- O (Kureyza, Fedek ve Hayber gibi, Medîne'ye uzakta bulunmaları nedeniyle ulaşımlarında zahmet çekilen) şehirlerin (kâfir) ahâlisinden Allâh'ın, Rasûlüne (bir ganimet olarak) geri döndürmüş olduğu (mal ve akar gibi) şeyler(in taksimine gelince; işte onlar) ise Allâh'a aittir, o Rasûle mahsustur, bir de o (peygambere soy bakımından) yakınlık sahiplerine, yetimlere, yoksullara ve yolda (mağdur) kalmışa aittir, tâ ki o (mallar), içinizden zenginler arasında elden ele dolaşan (ve onların gücüne güç katan) bir şey olmasın! Artık o Rasûl size ne verirse onu hemen alın(, kabul edin), sizi neden engellerse hemen (ondan) vazgeçin! Allâh(ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten ve onları hafife almak)tan hakkıyla sakının!

Şüphesiz ki Allâh, (peygamberine muhalefet edenlere karşı) azabı pek şiddetli olandır.

Allâh'a ait olan hisse Kâ'be ve diğer mescitlerin imarında kullanılır; peygambere ait olan hisse onun tasarrufuna bırakılır, nitekim Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Fedek ve Hayber'i Allâh için fakirlere vakfetmişti ki, sağlığında kendisi, vefatından sonra da dört büyük halife onların dağıtımını üstlenmiştiler. Akrabadan maksat; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellen,)in hısımları olan Hâşim oğullarıyla, Muttalib oğullarının fakirleridir. Yetimler; babası olmayan, buluğa ermemiş Müslüman ve fakir çocuklardır. Beş hissenin diğer ikisi ise, yoksullara ve memleketinde zengin olsa da, yolda muhtaç duruma düşmüş olanlara aittir. Dolayısıyla bir önceki âyet-i kerime, Medine yakınlarında bulunan Nadîr oğullarının ganimeti hakkında olup, onun kullanımını sadece Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e tahsis etmekte, bu âyet-i kerime ise, Enfâl Süresi 41. âyet-i celîlesinde anlatıldığı gibi, genel anlamda ganimetlerin taksiminden bahsetmektedir. Âyeti celîlede geçen "Peygamberin verdiği ve yasakladığı şeyler" ifadesi; burada özellikle

ganimetler hakkında ise de, sahabenin ve ulemânın cumhuruna göre hüküm umûmîdir. Nitekim İbn-i Mes'ûd (Radiyallâhu anh), dövme yapan ve peruk takan kadınların lânetliliğine Kur'ân'dan delil soran kadına bu âyeti okumuştur. (Buhâri. Libâs: 80. No: 5587; Müslim, Libâs: 33. No: 2125) Demek ki hadîs-i şeriflerde geçen emir ve yasakların tümü, bu âyet-i kerîme hükmünce Kur'ân'da mevcut demektir. (Âlûsi)

8- (Ganimetler) o muhacirler olan fakirler içindir ki; (haksız yere) yurtlarından ve mallarından çıkartıl(arak muhtaç durumda bırakıl)mışlardır. Oysa onlar (sırf) Allâh'tan büyük bir lütuf ve değerli bir rıza aramaktadırlar ve Allâh'a da Rasûlüne de yardım etmektedirler. İşte sana! Ancak onlar, (iman iddiasında) sâdık olan kimselerin ta kendileridir!

9- (Ganimet malları) bir de o kimseler içindir ki; o (muhacir ola)nlar(ın hicret yapmasın)dan önce, o (Medine) yurd(un)a ve imana yerleşmişlerdir ki onlar, kendilerine hicret etmiş olan kimseleri (can-ı gönülden) sevmektedirler, onlara verilmiş olan (ganimet malı gibi) şeylerden dolayı göğüslerinde en ufak bir ihtiyaç isteği / kıskançlık / bulmamaktadırlar ve kendilerinde ihtiyaç/ fakirlik / bulunsa da(, yemeyip yedirerek, giymeyip giydirerek) onları kendi nefislerine karşı tercih etmektedirler. Zaten her kim nefsinin cimrilik hırsından korunur (da, Allâh yolunda infaka muvaffak kılınır)sa, işte sana! Ancak onlar, felâh (ve kurtuluş)a erenlerin ta kendileridir!

10- (Ganimet malları) yine o (fakir) kimseler (için dir) ki; o (muhacir ve ensar ola)nlardan sonra (dünya ya) gelmiş (ve gelecek)lerdir de: "Ey Rabbimiz! Bizi de, bizi imanla geçmiş olan o kardeşlerimizi de bağışla ve o iman etmiş kimseler için kalplerimiz içerisinde en ufak bir kin bulundurma!

Ey Rabbimiz! Şüphesiz ki Sen, (pek esirgeyen bir) Raûf'sun; (çok acıyan bir) Rahîm'sin! (Dolayısıyla dualarımızı lütfunla kabul edersin!)" demektedirler.

Bu âyet-i kerimeden dolayı ulemâ, sahâbe-i kirâmın hepsini sevmek ve rahmetle yâd etmek gerektiğine kail olmuşlar ve: "Sahâbe-i kirâmdan herhangi birine dahi kalbinde kin ve nefret taşıyan kimse, müminlerle ilgili, bu ve öncesindeki iki âyet-i kerîmede sayılan üç kısımdan da hâriktir ve gerçek Müslümanlar arasında bir nasibi yoktur." demişlerdir.

11- (Habîbim!) Bakmadın mı o (Abdullah ibni Übeyy, Vedit'a İbni Mâlik ve Süveyd gibi) münafık olmuş kimselere ki; Ehl-i Kitaptan olan o kâfir olmuş (Kureyza ve Nadîr oğullarına mensup) kardeşlerine (adam göndererek): "Andolsun ki; siz (yurtlarınızdan) çıkarılırsanız, elbette biz de mutlaka sizinle birlikte çıkacağız (ve nereye giderseniz oraya gideceğiz), sizin hakkınızda hiçbir kimseye (ne kadar uzun zaman geçse de) ebediyyen itaat etmeyeceğiz, eğer si zinle savaşılabacak olursa, andolsun ki mutlaka size yardım edeceğiz!" diyorlar.

Oysa Allâh şahitlik etmektedir ki, gerçekten onlar elbette yalancılardır.

12- Andolsun ki; eğer çıkarılacak olurlarsa, onlarla birlikte çıkmayacaklardır; kasem olsun, onlarla savaşılabacak olursa (sözlerini bozarak) onlara yardım etmeyeceklerdir; yemin olsun ki (farz-ı misal), onlara yardım edecek olsalar da elbette o (münafık ola)nlar (kaçarak) mutlaka arkaları(nı) döneceklerdir. Sonra da (münafıklıkları açığa çıkacağından, nifakları kendilerine yararlı olamayacak, böylece Allâh onları helâk edecektir ve hiçbir kimse tarafından) yardım olunmayacaklardır!

13- (Ey Müslümanlar!) Siz o (münafık ola)nların göğüslerinde (ve gönüllerinde yerleşen bir) korku bakımından elbette Allâh'tan daha güçlüsünüz!

(Onların zahirde Allâh'tan korkuyormuş gibi görünmelerine aldanmayın, zira size karşı içlerinde

sakladıkları korku, görüntüde kalan Allâh korkularından daha kuvvetlidir.)

İşte sana! Bu şu sebeptedir ki; gerçekten onlar öyle bir toplumdur ki (Allâh'ın büyüklüğünü) **iyice anlayamazlar!** (Artık böyle anlayışsız kimselerin Allâh-u Te'âlâ'dan hakkıyla korkmaları nasıl beklenebilir?)

14- O (Yahudiler ve münafık ola) **nlar** (hendeklerle ve geçitlerle) **sıkıca korunmuş birtakım kasabalarda ya da duvarların** (ve siperlerin) **ardından olmadıkça** (hiçbir zaman ve hiçbir yerde) **topluca sizinle savaşamazlar!** (Ama bu, onların güçsüzlüğünden ve korkaklığından ötürü değildir, zira) **kendi aralarındaki harpleri pek şiddetlidir**(, fakat sizinle karşılaştıkları zaman, Allâh'ın kalplerine attığı korku sebebiyle el ve ayaklarının dermanı kesilir).

(Habîbim!) **Sen onları** (sevgi ve birlik içerisinde olan) **bir topluluk sanırsın, oysa kalpleri darmadağınaktır!** (Dolayısıyla birbirlerine gerçek manada destek olamazlar. O halde birlik görünmelerine aldanıp da onlarla savaşmaktan geri durmayın.)

İşte sana! Bu şu sebeptedir ki; gerçekten onlar öyle bir toplumdur ki (kaynaşma yolları ve birleşme sebepleri dâhil hiçbir şey hakkında) **akıllarını kullanamazlar!**

15- (O Nadîr oğullarının durumu,) kendilerinden yakın bir zaman önceki o kimselerin hali gibidir ki; o (Kureyza kabilesine mensup ola) **nlar**(, hicretin dördüncü senesinde Nadîr oğullarının başına gelenden iki sene kadar önce inkâr ve muhalefet gibi kötü) **işlerinin vebalini** (dünyada peşinen) **tatmıştılar**(, nitekim Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onların eli silah tutanlarını öldürmüştü, diğerlerini ise esir etmişti). **Üstelik** (âhirette) **onlar için çok acı verici büyük bir azap vardır.**

16- (O münafık olanların insanları aldatmadaki maharetli durumu) şeytanın hâli gibidir!

Hani o, (mağarasında ibadete çekilmiş olan Bersîsa isimli) **o insan**(ın bir kadın yüzünden zina yapmasına ve sonra katil olmasına sebep olmuştu da, idama götürülürken, kendisinden yardım istediğinde şeytan ona): "(Bana secde ederek) **kâfir ol** (da seni kurtarayım)!" **demişti.**

Ama o kâfir olunca: "Gerçekten ben senden tamamen uzağım, muhakkak ki ben bütün âlemlerin Rabbi olan Allâh'tan korkmaktayım!" demişti.

(İşte münafıklar da Yahudileri böylece boş vaatlerle kandırıp Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e karşı çıkartmışlar, yardıma en ziyade muhtaç oldukları anda ise yardımsız bırakmışlardır.)

17- Nihayet ikisinin de akıbeti, gerçekten o iki sinin de içerisinde ebedî kalacakları o (cehennem) **ateş(in)de bulunmaları** (ve buluşmaları) **olmuştur.**

İşte sana! (Şirk koşarak en büyük zulmü işlemiş olan) **o zâlimlerin cezası ancak budur!**

18- Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh(ın emir ve yasaklarına karşı çıkmak) **tan hakkıyla sakının ve** (insanların çoğu gafilse de, hiç olmazsa tek) **bir nefis** (olsun) **o** (yaşadığı güne nispetle) **yarın** (gibi yakın olan kıyamet günü) **için önceden ne** (gibi salih ameller) **hazırlamış olduğuna baksın! Allâh'tan hakkıyla sakının!**

Şüphesiz Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri(n görünen-görünmeyen tüm yönlerinden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

19- O kimseler gibi olmayın ki; onlar Allâh'ı(n hukukuna riâyeti) **unutmuşlardır, bu sebeple O da onlara kendi nefislerini**(n menfaati için çalışmayı) **unutturmuştur! İşte sana! Ancak onlar,** (Allâh'ın taatından çıkan) **fâsık kimselerin ta kendileridir!**

20- O (Rablerini unutarak cehennem) **ateşin(in) arkadaşları** (olma hakkını elde etmiş olan kâfirler) **ile** (iman ve takvaya sarılarak) **cennetin ashabı** (olmayı hak etmiş kimseler) **eşit olamaz!**

Ancak o cennet ehli kurtuluşa erenlerin ta kendileridir! (Ama ey insanlar! Aşırı gafletinizden ve başınıza gelecekleri az düşündüğünüzden dolayı sanki siz sonsuz nimetlere mazhar olanlarla, ebedî azaplara uğrayacak olanlar arasındaki büyük farkı anlamamış gibisiniz!)

21- Eğer Biz işte bu(nca önemli konular ihtiva eden yüce) **Kur'ân'ı büyük bir dağ üzerine indirecek** (ve size verdiğimiz gibi ona da akıl verecek) **olsaydık, el bette sen**(, katılıkta ve kendisine çarpan şeylerden etkilenmemekte örnek olan) **onu**(n gibi sert bir şeyi dahi) **Allâh'ın korkusundan dolayı boyun eğen ve çatlayıp paramparça olan bir şey olarak görürdün!**
İşte sana! Bu örnekler ki; Biz onları insanlara anlatmaktayız! Tâ ki onlar iyice düşünsünler!

22- Ancak Allâh'tır O Zât ki. Kendisinden başka (ibadete lâayık) **hiçbir ilâh yoktur!**
(Hiçbir yaratığın bilgisinin ve duyularının ulaşamayacağı) **gizliyi de**, (herkes tarafından) **görüneni de**(, dünyayı da, âhireti de, yoğu da, varı da hakkıyla) **bilendir!**
(Dünyada mümin-kâfir ayırmaksızın her yaratığa son derece acıyan ve gerçek manada sadece Kendisi nimet vermekte olan) **Rahmân da**, (âhirette yalnız iman edenleri son derecede esirgeyen) **Rahîm de ancak O'dur!**

23- Ancak Allâh'tır O Zât ki. Kendisinden başka (ibadete lâayık) **hiçbir ilâh yoktur!**
(Her şeyin yönetimi Kendisine ait olan ve tüm varlıkların yegâne mâlik ve sahibi bulunan, istediğini üstün, dilediğini alçak kılabilen, kimse tarafından yönetilmeyen ve azledilmesi düşünülemeyen bir) **Melik'dir**; (noksanlık gerektiren her şeyden son derece arınmış olan, bütün kâmil sıfatlar Kendisine ait olan, sınırlanamayan ve herhangi bir şekilde düşünülemeyen bir) **Kuddûs'dür**; (tüm âfetlerden ve yok oluşlardan uzak olan, tüm selâmetler Kendisinden umulan ve dostlarını sürekli selamlamakta bulunan bir) **Selâm'dır**; (Kendi Zât'ına ve peygamberlerine evvela Kendisi inanan, yaratıkları zulümden, inananları da azaptan emin kılan bir) **Mü'min'dir**; (her şeyi hakkıyla koruyup gözeten ve her varlık üstünde hakkıyla gözcü olan bir) **Müheymîn'dir**; (eşi-benzeri olmayan bir galibiyete sahip olan ve mertebesi asla düşürülemeyen bir) **Azîz'dir**; (zorla da olsa dilediği yaratığını irâdesi yönünde mecbur bırakabilen ve yaratıklarının tüm işlerini tam manasıyla yoluna koyan bir) **Cebbâr'dır**; (son derece büyüklük ve ululuk sahibi olan ve kibir ancak Kendisine yakışan bir) **Mütekebbir'dir!**

Onların şirk koşmakta oldukları şeylerden (son derece uzaklık, arılık, tenzih, takdîs ve) **tesbîh Allâh'a!**

24- (Yoktan yaratan ve her şeyi bir hikmet üzere ölçüp biçen) Hâlik, (her yarattığını kusurlardan uzak bir şekilde yaratan ve kimini kiminden muhtelif şekillerle ayıran) **Bârî' ve** (dilediği şekilde her yaratığa farklı bir şekil veren) **Musavvir ancak O Allâh'tır!**

O en güzel (manalar ifade eden) **isimler sadece O'na aittir!**

Göklerde ve yerde bulunanlar O'nun için sürekli (tenzih ve) **tesbîhte bulunmaktadır!**

(Son derece izzet ve ululuk sahibi olan ve buna münasip mükemmel ilme mâlik olan) **Azîz de**, (her işi yerli yerinde olan) **Hakîm de ancak O'dur!**

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-İ ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanoğlu